

Edukacja jest najważniejsza!

Uczestnicy Miasteczka Edukacyjnego ZNP rekomendują konkretne rozwiązania poprawiające sytuację dzieci, wychowanków, uczniów, studentów, nauczycieli oraz pracowników edukacji

W październiku 2022 r. działało w Warszawie Miasteczko Edukacyjne pod hasłem „Edukacja jest najważniejsza”, w którym odbywały się debaty i dyskusje na temat przyszłości edukacji oraz aktualnych problemów i wyzwań polskiej szkoły szeroko rozumianej – od przedszkola po uczelnie wyższe. Debaty w miasteczku toczyły się wokół ośmiu tematów:

- Młodzi nauczyciele
- Podstawa programowa i treści nauczania
- Pomoc psychologiczno-pedagogiczna i edukacja włączająca
- Czas pracy i warunki pracy nauczycieli
- Rodzice i organizacje pozarządowe w edukacji
- Nauka i szkolnictwo wyższe
- Pracownicy administracji i obsługi
- Finansowanie oświaty i wynagrodzenia

Rekomendacje i postulaty uczestników i uczestniczek Miasteczka Edukacyjnego zostały przekazane ministrowi edukacji i premierowi. Miasteczko to inicjatywa ZNP w ramach trwającej akcji protestacyjnej w sprawie narastających problemów edukacji.

Rekomendacje Miasteczka Edukacyjnego

Edukacja na miarę XXI, a nie XIX wieku

„Odchudzenie” podstawy programowej, indywidualizacja kształcenia w klasach do 20 uczniów, darmowe podręczniki na wszystkich etapach edukacyjnych, kształcenie kompetencji kluczowych, wsparcie specjalistów – psychologów i pedagogów, lekkie tornistry dla uczniów.

Edukacja dobrze i racjonalnie finansowana

Wzrost i urealnienie nakładów budżetowych na edukację od przedszkoli po uczelnie wyższe, prawne zagwarantowanie procentowego udziału wydatków na oświatę w stosunku do PKB na poziomie nie niższym niż 3 proc., realna poprawa sytuacji materialnej nauczycieli poprzez powiązanie systemu wynagradzania nauczycieli ze średnim wynagrodzeniem w gospodarce narodowej, finansowanie wynagrodzenia nauczycieli z budżetu państwa, wzrost wynagrodzeń pracowników niebędących nauczycielami.

Edukacja ukierunkowana na kluczowe kompetencje, a nie szczegółowe wiadomości

Kształcenie kompetencji kluczowych, w tym pracy zespołowej, krytycznego i twórczego myślenia, umiejętności rozwiązywania problemów; ograniczenie tradycyjnych metod nauczania na rzecz sposobów pracy, które autentycznie angażują młodych ludzi – takich, które budzą pasję, zachęcają do stawiania pytań, badania i robienia rzeczy ważnych dla siebie i pożytecznych dla świata; mądre korzystanie z nowych mediów i technologii.

Edukacja z profesjonalną i dowartościowaną kadrą

Dowartościowanie i docenienie kadry nauczycielskiej oraz pracowników edukacji, systemowe wspieranie rozwoju profesjonalnego, wprowadzenie radykalnej podwyżki nauczycielskich płac oraz mechanizmu gwarantującego ich regularny wzrost, mniej biurokracji, wyposażenie miejsc pracy nauczycieli, poprawa warunków pracy, modyfikacja systemu oceny pracy nauczycieli.

Edukacja oparta na autonomii i samodzielności szkół, a nie centralnie sterowana

Samodzielność szkoły zamiast centralnego sterowania, więcej decyzji w rękach dyrekcji, nauczycieli i nauczycielek; budowanie takich zespołów nauczycielskich, które wypracowują modele działania szkoły z uwzględnieniem potrzeb swoich uczniów i społeczności lokalnej; przebudowa systemu nadzoru pedagogicznego – więcej doradztwa i wsparcia, mniej arbitralnej kontroli; faktyczna swoboda stosowania przez nauczycieli w realizacji programu nauczania i metod nauczania, współpraca z organizacjami społecznymi – korzystanie z ich wsparcia i zasobów.

Edukacja równych szans

Wsparcie dla dzieci z trudnościami i ze specjalnymi potrzebami, przeciwdziałanie selekcji oraz segregacji uczennic i uczniów, edukacja bez rankingów, szkoła wsparcia i współpracy, a nie rywalizacji; szkoła jako przyjazne miejsce z dobrym klimatem do nauki, dbanie o relacje nauczyciele – uczniowie – rodzice; wsparcie edukacyjne i psychospołeczne dzieci we współpracy z rodzicami; ograniczenie rywalizacji i nacisku na indywidualne sukcesy.

Rekomendacje szczegółowe

Młodzi nauczyciele

- Swoboda dydaktyczna nauczycielek i nauczycieli.
- Kształtowanie kompetencji kluczowych: przedmiotowych, ponadprzedmiotowych i przekrojowych.
- Psycholog lub psycholożka w każdej szkole oraz usprawnienie funkcjonującego dziś systemu wsparcia psychologicznego jako element poprawy dobrostanu dzieci i młodych ludzi.
- Klasy do 20 uczniów, darmowe podręczniki na każdym etapie edukacyjnym, lekki tornister, szanowanie czasu wolnego uczniów.
- Wyposażenie miejsc pracy nauczycieli i nauczycielek.
- Podniesienie prestiżu zawodu nauczyciela połączone z realnym wzrostem wynagrodzeń.

Podstawy programowe i treści nauczania

- Opracowanie nowoczesnych podstaw programowych, respektujących osiągnięcia współczesnej wiedzy naukowej, przy współpracy nauczycieli i środowiska naukowego – szeroka konsultacja projektu nowych podstaw w środowisku edukacyjnym. Konstrukcja podstawy programowej wspierająca autonomię nauczyciela poprzez swobodny dobór treści programowych na każdym etapie edukacyjnym, zapewniająca korelację międzyprzedmiotową.
- Rozumienie procesu kształcenia jako przygotowanie ucznia do funkcjonowania we współczesnym świecie – kształcenie kompetencji kluczowych, w tym pracy zespołowej, krytycznego i twórczego myślenia, umiejętności rozwiązywania problemów.
- Promowanie w treściach nauczania aktywnego obywatelstwa.
- Redukcja wiedzy wymagań w aktualnej podstawie programowej, która zawiera ponad dwa tysiące wymagań przedmiotowych.

Czas pracy i warunki pracy nauczycieli

- Ponowne przeprowadzenie ogólnopolskiego badania czasu pracy nauczycieli przez właściwą jednostkę badawczą.
- Utrzymanie dotychczasowego wymiaru czasu pracy nauczyciela z wychowankiem i uczniem (tzw.pensum).
- Określenie dobowej normy czasu pracy nauczyciela, a także określenie zasady rozliczania czasu pracy nauczyciela podczas wycieczek, zielonych szkół etc.
- Wykreślenie z ustawy – Karta Nauczyciela godziny dostępności nauczyciela wprowadzonej przez ministra Przemysława Czarńka.
- Powrót do zasad dokonywania oceny pracy nauczyciela obowiązujących przed 1 września 2022 r.
- Zmiana przepisów ustawy – Karta Nauczyciela w celu wprowadzenia obowiązku stosowania – w pełnym zakresie – regulacji zawartych w tej ustawie wobec nauczycieli zatrudnionych w każdym typie i rodzaju publicznej szkoły i placówki oświatowej, prowadzonej przez inne podmioty niż JST.
- Zwiększenie nakładów finansowych na doskonalenie zawodowe nauczycieli tak, by podnoszenie kwalifikacji i kompetencji zawodowych nauczycieli możliwe było bez angażowania ich domowych budżetów.
- Wprowadzenie obowiązkowego instytucjonalnego wsparcia psychologicznego dla nauczycieli, w tym w zakresie profilaktyki, wczesnego wspomagania i leczenia.
- Prawne uregulowanie zasad dojazdu, w tym zwrotu kosztów podróży, z tytułu prowadzenia przez nauczyciela indywidualnego nauczania.
- Ustawowe określenie maksymalnej liczby uczniów/wychowanków w oddziałach na każdym etapie kształcenia, z uwzględnieniem uczniów o specjalnych potrzebach edukacyjnych w tym obcokrajowców /uchodźców.
- Wypracowanie systemu włączania ukraińskich dzieci i młodzieży do polskiego systemu ze szczególnym uwzględnieniem tworzenia oddziałów przygotowawczych, określającego zasady oceniania, klasyfikowania, przeprowadzania egzaminów i rekrutacji na różnych poziomach językowych.
- Faktyczne wyeliminowanie zjawiska nadmiernej biurokracji w szkole – sporządzenie przez resort edukacji wykazu obowiązujących w szkole dokumentów respektowanych przez organy nadzoru pedagogicznego.

- Rozpoczęcie w trybie pilnym procesu legislacyjnego nad projektem zmian w ustawie o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych, umożliwiających podjęcie przez nauczyciela korzystającego z tego świadczenia zatrudnienia w szkole/placówce oświatowej.
- Rozszerzenie katalogu chorób zawodowych uprawniających do skorzystania z urlopu dla poratowania zdrowia, w przypadku wypalenia zawodowego (Światowa Organizacja Zdrowia wpisała wypalenie zawodowe do Międzynarodowej Klasyfikacji Chorób (ICD-11) z datą wejścia w życie 1 stycznia 2022 r.).
- Zmiana priorytetów nadzoru pedagogicznego z kontroli na wspomaganie.
- Faktyczna swoboda stosowania przez nauczycieli w realizacji programu nauczania metod nauczania, jakie uzna za najwłaściwsze spośród uznanych przez współczesne nauki pedagogiczne oraz wyboru spośród zatwierdzonych do użytku szkolnego podręczników i innych pomocy naukowych.
- Monitorowanie przestrzegania przez organy prowadzące i dyrektorów obowiązku wyposażenia nauczyciela w pomoce dydaktyczne i sprzęt umożliwiający realizację zadań dydaktycznych, wychowawczych i opiekuńczych, także podczas nauki zdalnej.
- Współpraca Państwowej Inspekcji Pracy z zakładowymi społecznymi inspektorami pracy w celu ograniczenia negatywnych czynników psychofizycznych mających wpływ na zdrowie pracowników, zagrażających bezpieczeństwu pracy w szkołach i placówkach oświatowych.

Finansowanie oświaty i wynagrodzenia nauczycieli

- Faktyczne uwzględnienie w polityce budżetowej priorytetowego znaczenia edukacji wśród podstawowych zadań polskiego państwa. Określenie w ustawie – Prawo oświatowe procentowego udziału wydatków na oświatę w stosunku do PKB na poziomie nie niższym niż 3 proc.
- Powiązanie systemu wynagradzania nauczycieli ze średnim wynagrodzeniem w gospodarce narodowej (realizacja obywatelskiej inicjatywy ustawodawczej).
- Finansowanie wynagrodzenia nauczycieli z budżetu państwa (realizacja obywatelskiej inicjatywy ustawodawczej).
- Zmiana zasad finansowania publicznych szkół i placówek prowadzonych przez inne niż JST podmioty – powinny być finansowane bezpośrednio z budżetu państwa, a nie z subwencji oświatowej.

Pracownicy oświatowej administracji i obsługi

- Kształtowanie adekwatnych do warunków i rodzaju pracy płac pracowników niebędących nauczycielami zatrudnionych w szkołach i placówkach oświatowych oraz pieczy zastępczej poprzez zmianę rozporządzenia w sprawie wynagradzania pracowników samorządowych.
- Monitorowanie przestrzegania przepisów prawa w instytucjonalnej pieczy zastępczej – placówkach opiekuńczo-wychowawczych w zakresie limitów miejsc, wieku wychowanków, umieszczania dzieci w odpowiednich typach placówek oraz czasu trwania postępowań sądowych.
- Podjęcie działań na rzecz wprowadzenia zmian w przepisach ustawy o pracownikach samorządowych i aktach wykonawczych do ustawy, ustalających prawo do dodatku za trudne i uciążliwe warunki pracy dla pracowników samorządowych zatrudnionych na stanowisku wychowawcy w placówce opiekuńczo-wychowawczej i na stanowisku pomocy nauczyciela i woźnego w przedszkolu i szkole specjalnej.

Rodzice i organizacje pozarządowe w edukacji

- Samodzielność szkoły zamiast centralnego sterowania (mniej biurokracji, więcej decyzji w rękach dyrekcji, nauczycieli i nauczycielek; budowanie takich zespołów nauczycielskich, które wypracowują modele działania szkoły z uwzględnieniem potrzeb swoich uczniów i społeczności lokalnej; przebudowa systemu nadzoru pedagogicznego – więcej doradztwa i wsparcia, mniej arbitralnej kontroli).
- Szkoła dobrze i racjonalnie finansowana (wzrost i urealnienie nakładów budżetowych na edukację szkolną i przedszkolną; zmniejszenie „luki oświatowej”: finansowanie z budżetu centralnego, które pokrywa koszty wynagrodzeń; wprowadzenie radykalnej podwyżki nauczycielskich płac oraz mechanizmu gwarantującego ich regularny wzrost).
- Szkoła profesjonalnych i dowartościowanych nauczycielek i nauczycieli (dowartościowanie i docenienie kadry nauczycielskiej; systemowe wspieranie rozwoju profesjonalnego; stałe doskonalenie w ramach zespołów i sieci nauczycielskich; włączenie do programów kształcenia autentycznych praktyk w szkołach; mentoring dla młodych nauczycielek i nauczycieli, superwizja dla doświadczonych).
- Szkoła na miarę XXI, a nie XIX wieku (ograniczenie tradycyjnych metod nauczania na rzecz sposobów pracy, które autentycznie angażują młodych ludzi - takich, które budzą pasję, zachęcają do stawiania pytań, badania i robienia rzeczy ważnych dla siebie i pożytecznych dla świata; mądre korzystanie z nowych mediów i technologii, także w pracy zespołowej).
- Szkoła kompetencji kluczowych, a nie szczegółowych wiadomości (pilne „odchudzenie” podstaw programowych, a docelowo zmiana paradygmatu, zamiast nacisku na szczegółowe wiadomości – kształcenie kompetencji kluczowych, w tym pracy zespołowej, rozwiązywania problemów, krytycznego i twórczego myślenia).
- Szkoła równych szans i równego traktowania (wsparcie dla dzieci z trudnościami i ze specjalnymi potrzebami; przeciwdziałanie selekcji oraz segregacji uczennic i uczniów; edukacja bez rankingów – każda szkoła ma coś do zaoferowania; dofinansowanie placówek na terenach wiejskich; szacunek dla różnorodności oraz profilaktyka dyskryminacji i przemocy motywowanej uprzedzeniami).
- Szkoła wsparcia i współpracy, a nie rywalizacji (szkoła jako przyjazne miejsce z dobrym klimatem do nauki; dbanie o relacje i więzi w triadzie: nauczyciele – uczniowie – rodzice; wsparcie edukacyjne i psychospołeczne dzieci we współpracy z rodzicami; ograniczenie rywalizacji i nacisku na indywidualne sukcesy (i porażki); praca zespołowa na co dzień).
- Szkoła demokracji i zaangażowania (rozwijanie kultury demokratycznej i samorządności uczniowskiej; edukacja obywatelska na co dzień,

z naciskiem na zaangażowanie w życie szkoły i lokalnej wspólnoty; współpraca z organizacjami społecznymi – korzystanie z ich wsparcia i zasobów).

- Szkoła społeczności lokalnej, a nie ministerstwa oświaty (szkoła samorządowa otwarta na lokalną wspólnotę i wzmacniająca ją; jednostki samorządowe jako zaangażowany organizator oświaty; udział mieszkańców w konsultowaniu i tworzeniu wizji rozwoju edukacji; korzystanie z zasobów społeczności w codziennej pracy szkoły).
- Szkoła pluralizmu (dialog światopoglądowy, a nie monolog; debaty i rozmowy o wartościach i wizjach świata – z przestrzenią na różnice zdań i kontrowersji; szkoła z edukacją polityczną, ale bez indoktrynacji i partyjnych ideologii; niezależność programowa i dydaktyczna, także od władz lokalnych).

Nauka i szkolnictwo wyższe

- Zwiększenie poziomu finansowania nauki i szkolnictwa wyższego adekwatnie do roli szkolnictwa wyższego i nauki i jej znaczenia dla rozwoju społeczno-gospodarczego kraju.

Propozycja nowelizacji artykułu 383 ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce: „Środki finansowe planowane w budżecie państwa na finansowanie szkolnictwa wyższego i nauki są zwiększane corocznie, począwszy od roku 2023, co najmniej o wielkość 0,3 proc. PKB, do roku, w którym nakłady osiągną 3 proc. PKB”.

- Wzrost wynagrodzeń pracowników szkolnictwa wyższego i nauki.

Niskie wynagrodzenia pracowników tego sektora powodują, że zawód uczonego w Polsce jest mało atrakcyjny. Efektem tego jest brak zainteresowania podjęciem pracy w szkołach wyższych przez najzdolniejszych i najbardziej kreatywnych absolwentów.

- Uznanie roli szkolnictwa wyższego i nauki w społeczeństwie. Dyskusja ze środowiskiem akademickim na temat skutków ostatnich reform nauki i szkolnictwa wyższego z obiektywną oceną dotychczasowego działania ustawy - Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce.

- Poprawa sytuacji i zmiana statusu zawodowego pracowników wsparcia.

- Uregulowanie zasad kształtowania wynagrodzeń pracowników niebędących nauczycielami akademickimi.

Niniejsza publikacja jest materiałem informacyjnym Związku Nauczycielstwa Polskiego. Rekomendacje stanowią załącznik do uchwały nr 32/2022 Prezydium ZG ZNP z 7 listopada 2022 r. w sprawie przyjęcia rekomendacji Miasteczka Edukacyjnego ZNP

